

Spis treści

Słowo wstępne	27
Wykaz ważniejszych skrótów	28
Podstawowa literatura uzupełniająca	29
Część I. Część ogólna prawa cywilnego	31
Rozdział I. Pojęcie prawa cywilnego	31
§ 1. Ogólne pojęcie	31
§ 2. Zakres prawa cywilnego	33
§ 3. Systematyka prawa cywilnego	34
Rozdział II. Źródła prawa cywilnego	35
§ 1. Uwagi wstępne	35
§ 2. System stanowionych źródeł prawa cywilnego	35
1. Kodyfikacja prawa cywilnego	35
2. Ustawy odrębne	36
3. Rozporządzenia wykonawcze	37
4. Umowy międzynarodowe	37
§ 3. Zwyczaje	38
§ 4. Zasady współżycia społecznego	38
§ 5. Wzorce umowne	39
§ 6. Rola orzecznictwa sądowego	40
Rozdział III. Normy prawa cywilnego	41
§ 1. Przepisy prawne i normy prawne	41
§ 2. Struktura normy prawa cywilnego	41
§ 3. Normy prawne bezwzględnie i względnie obowiązujące	42
§ 4. Szczególne rodzaje przepisów prawnych	42
1. Definicje ustawowe	42
2. Przepisy odsyłające	43
3. Fikcje prawne	43
4. Zwroty niedookreślone	43
5. Reguły interpretacyjne	44
§ 5. Obowiązkiwanie norm prawa cywilnego w zakresie przestrzennym	44
1. Uwagi ogólne	44
2. Stosowanie zasad prawa międzynarodowego prywatnego	44
§ 6. Obowiązkiwanie norm prawa cywilnego w zasięgu czasowym	45

1. Początek i koniec obowiązywania normy prawnej	45
2. Zasady prawa międzyczasowego	46
2.1. Uwagi ogólne	46
2.2. Zasada nieretroakcji	46
2.3. Zasada bezpośredniego działania ustawy nowej	46
2.4. Zasada dalszego działania ustawy dawnej	47
2.5. Zasady prawa międzyczasowego zawarte w przepisach wprowadzających kodeks cywilny	47
§ 7. Stosowanie prawa cywilnego	48
§ 8. Wykładnia norm prawa cywilnego	49
1. Uwagi ogólne	49
2. Metody wykładni	49
2.1. Wykładnia językowa	49
2.2. Wykładnia logiczna	49
2.3. Wykładnia systemowa	50
2.4. Wykładnia funkcjonalna	50
Rozdział IV. Stosunek cywilnoprawny	51
§ 1. Pojęcie stosunku cywilnoprawnego	51
§ 2. Źródła stosunku cywilnoprawnego	51
§ 3. Elementy stosunku cywilnoprawnego	52
1. Podmioty	52
2. Przedmiot	53
3. Treść stosunku cywilnoprawnego	53
Rozdział V. Osoby fizyczne	54
§ 1. Uwagi wstępne	54
§ 2. Zdolność prawna	54
1. Początek zdolności prawnej	54
2. <i>Nasciturus</i>	55
3. Koniec zdolności prawnej	58
3.1. Śmierć	58
3.2. Stwierdzenie zgonu	59
3.3. Uznanie za zmarłego	59
§ 3. Zdolność do czynności prawnych	62
1. Uwagi wstępne	62
2. Brak zdolności do czynności prawnych	63
2.1. Wiek	63
2.2. Ubezważnowolnienie całkowite	63
2.3. Skutki	63
3. Ograniczona zdolność do czynności prawnych	64
3.1. Wiek	64
3.2. Ubezważnowolnienie częściowe	64
3.3. Skutki	65
4. Pełna zdolność do czynności prawnych	67
§ 4. Indywidualizacja osoby fizycznej	67
1. Uwagi wstępne	67
2. Imię i nazwisko	67
3. Stan cywilny	68
4. Płeć	69
5. Zamieszkanie	69

§ 5. Ochrona dóbr osobistych	71
1. Pojęcie dóbr osobistych	71
2. Przestanki ochrony dóbr osobistych	72
3. Środki ochrony dóbr osobistych	73
3.1. Uwagi wstępne	73
3.2. Niemajątkowa ochrona dóbr osobistych	74
3.3. Majątkowa ochrona dóbr osobistych	74
3.4. Powództwo o ustalenie	75
Rozdział VI. Osoby prawne	76
§ 1. Pojęcie osoby prawnej	76
§ 2. Powstanie osoby prawnej	77
§ 3. Zdolność prawna osób prawnych	78
§ 4. Zdolność do czynności prawnych	79
§ 5. Rodzaje osób prawnych	80
1. Skarb Państwa i państwowe osoby prawne	80
2. Komunalne osoby prawne	82
3. Korporacje i fundacje	85
§ 6. Ustanie osoby prawnej	85
§ 7. Problem tzw. ułomnych osób prawnych	86
§ 8. Ochrona dóbr osobistych osób prawnych	86
Rozdział VII. Przedstawicielstwo	88
§ 1. Pojęcie przedstawicielstwa	88
§ 2. Przedstawicielstwo a instytucje zbliżone	89
§ 3. Rodzaje przedstawicielstwa	90
§ 4. Prawo reprezentowania a obowiązek reprezentowania	91
§ 5. Pełnomocnictwo	92
1. Udzielenie pełnomocnictwa	92
2. Rodzaje pełnomocnictwa	93
3. Czynności prawne „z samym sobą”	94
4. Problem substytucji	95
5. Działanie rzekomego pełnomocnika	95
6. Ustanie pełnomocnictwa	97
Rozdział VIII. Przedmioty stosunku cywilnoprawnego	98
§ 1. Uwagi wstępne	98
§ 2. Rzeczy	98
1. Pojęcie rzeczy	98
2. Klasyfikacja rzeczy	99
2.1. Rzeczy ruchome i nieruchome	99
2.2. Rzeczy w obrocie i wyłączone z obrotu	101
2.3. Rzeczy oznaczone co do tożsamości i co do gatunku	101
2.4. Rzeczy podzielne i niepodzielne	102
3. Części składowe rzeczy	102
4. Przynależności	104
§ 3. Pożytki	105
§ 4. Pieniądze	106
§ 5. Papiery wartościowe	107
§ 6. Dobra niematerialne	108
§ 7. Przedsiębiorstwo	108

§ 8. Gospodarstwo rolne	109
§ 9. Mienie i majątek	109
Rozdział IX. Czynności prawne na tle innych zdarzeń cywilnoprawnych	111
§ 1. Zdarzenia cywilnoprawne w ogólności	111
1. Pojęcie zdarzenia cywilnoprawnego	111
2. Systematyka zdarzeń cywilnoprawnych	112
§ 2. Znaczenie i istota czynności prawnych	114
1. Rola czynności prawnych	114
2. Określenie czynności prawnej	115
§ 3. Oświadczenie woli	116
1. Istota oświadczenia woli	116
2. Składanie oświadczeń woli	117
3. Wykładnia oświadczeń woli	119
§ 4. Klasyfikacja czynności prawnych	120
1. Czynności jednostronne i umowy	120
2. Czynności konsensualne i realne	121
3. Czynności między żyjącymi i na wypadek śmierci	121
4. Czynności zobowiązujące, rozporządzające oraz o podwójnym skutku	121
5. Przysporzenia	122
6. Czynności kausalne i abstrakcyjne	122
7. Czynności upoważniające	123
§ 5. Zawieranie umów	124
1. Sposoby (tryby) zawierania umów w ogólności	124
2. Rokowania	124
3. Ofertowy tryb zawierania umów	125
3.1. Pojęcie oferty	125
3.2. Stan związania oferenta złożoną ofertą	126
3.3. Potencjalna zmiana ról stron przyszłej umowy	126
3.4. Zawarcie umowy	127
4. Znaczenie przetargu	128
4.1. Wprowadzenie do problematyki	128
4.2. Rodzaje przetargu	128
4.3. Procedura przetargowa	128
4.3.1. Wszczęcie postępowania	128
4.3.2. Przebieg przetargu	129
a) Poszczególne czynności przetargu ustnego	129
b) Fazy przetargu pisemnego	130
4.4. Chwila zawarcia umowy w drodze przetargu	130
4.5. Unieważnienie umowy zawartej w drodze przetargu	131
4.6. Próba podsumowania	131
§ 6. Treść czynności prawnych	132
1. Typizacja elementów (składników) treści czynności prawnych	132
1.1. Postanowienia przedmiotowo istotne	132
1.2. Postanowienia podmiotowo istotne	132
1.3. Elementy nieistotne	133
2. Istota i rodzaje warunku	133
3. Terminy i ich obliczanie	134
§ 7. Forma czynności prawnych	136
1. Uwaga wstępna	136
2. Szczególne formy (sposoby) składania oświadczeń woli	136

2.1. Zwykła forma pisemna	136
2.2. Kwalifikowane formy pisemne	137
2.3. Oświadczenia składane przed właściwym organem	138
3. Skutki niezachowania szczególnej formy	138
§ 8. Wady oświadczenia woli	140
1. Pojęcie i rodzaje wad oświadczenia woli	140
2. Brak świadomości lub swobody	140
3. Pozorność	141
4. Błąd	142
5. Podstęp	143
6. Groźba	143
7. Problematyka wyzysku	144
§ 9. Sankcje wadliwych czynności prawnych	146
1. Rodzaje sankcji wadliwych czynności prawnych	146
2. Nieważność	146
3. Wzruszalność	147
4. Bezskuteczność zawieszona	147
5. Bezskuteczność względna	148
Rozdział X. Prawo podmiotowe	150
§ 1. Pojęcie prawa podmiotowego	150
§ 2. Uprawnienia	151
1. Uwagi ogólne	151
2. Uprawnienia bezpośrednie	151
3. Roszczenia	151
4. Uprawnienia kształtujące	152
§ 3. Rodzaje praw podmiotowych	152
1. Prawa majątkowe i niemajątkowe	152
2. Prawa bezwzględne i względne	153
3. Prawa zbywalne i niezbywalne	153
4. Prawa akcesoryjne i związane	154
§ 4. Nabycie i utrata prawa podmiotowego	154
1. Uwagi wstępne	154
2. Nabycie pochodne i pierwotne	154
3. Nabycie konstytutywne i translatywne	155
4. Nabycie pod tytułem szczególnym i pod tytułem ogólnym	156
5. Utrata prawa podmiotowego	156
§ 5. Wykonywanie prawa podmiotowego	157
§ 6. Nadużycie prawa podmiotowego	157
Rozdział XI. Przedawnienie roszczeń i terminy zawite	159
§ 1. Istota przedawnienia	159
1. Pojęcie przedawnienia	159
2. Przedmiot przedawnienia	159
3. Zarzut przedawnienia	160
4. Skutek przedawnienia	160
§ 2. Terminy przedawnienia	161
1. Długość terminu	161
2. Obliczanie terminu	161
3. Zawieszenie biegu przedawnienia	162
4. Wstrzymanie zakończenia biegu przedawnienia	162

5. Przerwanie biegu przedawnienia	163
§ 3. Terminy zawite	163
Rozdział XII. Ochrona praw podmiotowych	165
§ 1. Uwagi wstępne	165
§ 2. Ochrona własna praw podmiotowych	165
1. Obrona konieczna	165
2. Stan wyższej konieczności	166
3. Dozwolona samopomoc	166
§ 3. Ochrona sądowa	167
1. Wszczęcie postępowania	167
2. Legitymacja procesowa	168
3. Ustalenie stanu faktycznego	168
4. Ciężar dowodu	169
5. Domniemania	169
5.1. Domniemania faktyczne	169
5.2. Domniemania prawne	170
6. Obrona pozwanego	170
7. Orzeczenia sądowe	171
§ 4. Znaczenie dobrej i złej wiary	171
 Część II. Prawo rzeczowe	 173
Rozdział I. Ogólne wiadomości o prawie rzeczowym	173
§ 1. Prawo rzeczowe w znaczeniu przedmiotowym i podmiotowym	173
§ 2. Podział praw rzeczowych	174
§ 3. Zasada <i>numerus clausus</i> praw rzeczowych	176
Rozdział II. Pojęcie własności	178
§ 1. Ekonomiczne pojęcie własności	178
§ 2. Własność w znaczeniu prawnym	178
§ 3. Formy własności	179
1. Uwagi ogólne	179
2. Własność prywatna	179
3. Własność państwowa	180
4. Własność komunalna	181
Rozdział III. Treść i zakres prawa własności	183
§ 1. Treść prawa własności	183
§ 2. Ustawowe wyznaczniki (ograniczenia) prawa własności	186
§ 3. Przestrzenne granice własności	189
1. Uwagi wstępne	189
Rozdział IV. Nabycie i utrata prawa własności	191
§ 1. Uwagi ogólne	191
§ 2. Pierwotne i pochodne nabycie własności	191
§ 3. Przeniesienie własności	192
1. Uwagi wstępne	192
2. Przeniesienie własności rzeczy ruchomych	192
3. Przeniesienie własności rzeczy ruchomych przez osobę nieuprawnioną do rozpo- rządzania rzeczą	194

§ 4. Przeniesienie własności nieruchomości — uwagi ogólne	195
§ 5. Przeniesienie własności nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub gminy	197
§ 6. Gospodarowanie nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa	198
1. Uwagi wstępne	198
§ 7. Ograniczenia obrotu nieruchomościami z cudzoziemcami	199
§ 8. Zasiedzenie	200
1. Uwagi ogólne	200
2. Przedmiot zasiedzenia	200
3. Przestanki zasiedzenia	201
§ 9. Znalezienie rzeczy	202
§ 10. Zrzeczenie się własności nieruchomości i porzucenie rzeczy ruchomej	203
§ 11. Inne wypadki nabycia i utraty prawa własności	204
Rozdział V. Współwłasność	206
§ 1. Pojęcie, rodzaje i ogólna charakterystyka współwłasności	206
§ 2. Źródła współwłasności	207
§ 3. Udział we współwłasności	208
§ 4. Zarząd rzeczą wspólną	208
1. Uwagi wstępne	208
2. Zarząd ustawowy	208
3. Zarząd umowny	209
4. Zarząd sądowy	210
§ 5. Korzystanie z rzeczy wspólnej	210
§ 6. Zniesienie współwłasności	211
1. Uwagi wstępne	211
2. Tryby i sposoby zniesienia współwłasności	211
Rozdział VI. Własność lokali	213
§ 1. Przedmiot odrębnej własności lokali	213
§ 2. Istota odrębnej własności lokali	213
§ 3. Sposoby ustanowienia odrębnej własności lokali	215
1. Umowa	215
2. Jednostronna czynność prawna	216
3. Orzeczenie sądowe	216
§ 4. Wspólnota mieszkaniowa	216
§ 5. Prawa i obowiązki właścicieli lokali	217
§ 6. Zarząd nieruchomością wspólną	218
Rozdział VII. Ochrona własności	221
§ 1. Ogólna charakterystyka ochrony własności	221
§ 2. Roszczenia windykacyjne i negatoryjne	221
1. Roszczenie windykacyjne	221
2. Roszczenie negatoryjne	223
§ 3. Roszczenia uzupełniające	223
§ 4. Roszczenia posiadacza o zwrot nakładów	224
§ 5. Roszczenia związane z budową na cudzym gruncie	225
Rozdział VIII. Użytkowanie wieczyste	227
§ 1. Uwagi wstępne	227
§ 2. Przedmiot i treść prawa użytkowania wieczystego	227
§ 3. Opłaty z tytułu użytkowania wieczystego	229
§ 4. Powstanie i ustanie użytkowania wieczystego	230

1. Ustanowienie użytkowania wieczystego	230
2. Wygaśnięcie użytkowania wieczystego i skutki z tym związane	231
§ 5. Przekształcenie użytkowania wieczystego w prawo własności	232
Rozdział IX. Ograniczone prawa rzeczowe	234
§ 1. Pojęcie i ogólna charakterystyka praw rzeczowych ograniczonych	234
§ 2. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych	235
§ 3. Zmiana treści ograniczonych praw rzeczowych	235
§ 4. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych	236
§ 5. Wygaśnięcie ograniczonych praw rzeczowych	237
Rozdział X. Użytkowanie	238
§ 1. Pojęcie i ogólna charakterystyka użytkowania	238
§ 2. Powstanie użytkowania	239
§ 3. Treść prawa użytkowania	239
§ 4. Wygaśnięcie użytkowania	240
§ 5. Użytkowanie przez osoby fizyczne	240
§ 6. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne i inne osoby prawne	241
Rozdział XI. Służebności	243
§ 1. Uwagi ogólne	243
§ 2. Służebności gruntowe	243
1. Pojęcie służebności gruntowych	243
2. Powstanie służebności gruntowych	244
3. Wygaśnięcie służebności gruntowych	245
§ 3. Służebności osobiste	245
1. Uwagi ogólne	245
2. Służebność mieszkania	246
Rozdział XII. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	247
§ 1. Rodzaje ograniczonych praw rzeczowych w stosunkach spółdzielczych	247
§ 2. Powstanie własnościowego prawa do lokalu	248
§ 3. Treść własnościowego prawa do lokalu	248
§ 4. Wygaśnięcie własnościowego prawa do lokalu	249
Rozdział XIII. Prawa zastawnicze	250
§ 1. Uwagi ogólne	250
§ 2. Zastaw	250
1. Uwagi ogólne	250
2. Ustanowienie i wygaśnięcie zastawu	251
3. Zaspokojenie się z przedmiotu zastawu	252
§ 3. Zastaw rejestrowy	252
1. Uwagi ogólne	252
2. Ustanowienie zastawu rejestrowego i jego przedmiot	253
3. Zaspokojenie się z przedmiotu obciążonego zastawem rejestrowym	254
4. Rejestr zastawów	254
§ 4. Hipoteka	254
1. Uwagi ogólne	254
2. Przedmiot hipoteki	255
3. Powstanie hipoteki i jej rodzaje	255
4. Wygaśnięcie hipoteki	257
Rozdział XIV. Posiadanie	258

§ 1. Pojęcie posiadania — uwagi ogólne	258
§ 2. Posiadanie rzeczy	258
1. Uwagi wstępne	258
2. Faktyczne władztwo nad rzeczą	259
3. Wola władania rzeczą	259
§ 3. Dzierżenie rzeczy	260
§ 4. Nabycie posiadania	260
1. Uwagi wstępne	260
2. Przeniesienie posiadania	260
3. Dziedziczenie posiadania	261
§ 5. Rodzaje posiadania	261
1. Posiadanie samoistne i zależne	261
2. Posiadanie w dobrej i złej wierze	261
3. Posiadanie bez tytułu prawnego i z tytułem prawnym	262
4. Posiadanie wadliwe i niewadliwe	262
§ 6. Domniemania związane z posiadaniem	262
1. Uwagi wstępne	262
2. Domniemanie posiadania samoistnego	262
3. Domniemanie ciągłości posiadania	263
4. Domniemanie zgodności posiadania ze stanem prawnym	263
5. Domniemanie dobrej wiary posiadacza	263
§ 7. Ochrona posiadania	263
1. Uwagi wstępne	263
2. Obrona konieczna	264
3. Dozwolona samopomoc	264
4. Roszczenia posesoryjne	264
Rozdział XV. Księgi wieczyste	266
§ 1. Uwagi ogólne	266
§ 2. Zasady ksiąg wieczystych	267
1. Domniemanie zgodności wpisu z rzeczywistym stanem prawnym	267
2. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych	267
§ 3. Prowadzenie ksiąg wieczystych i ich struktura	268
§ 4. Ewidencja gruntów	269
Część III. Zobowiązania — część ogólna	271
Rozdział I. Istota zobowiązania	271
§ 1. Pojęcie zobowiązania	271
§ 2. Strony stosunku zobowiązaniowego	271
§ 3. Przedmiot stosunku zobowiązaniowego	272
§ 4. Treść zobowiązania	273
§ 5. Wierzytelność	274
§ 6. Zobowiązania niezupełne	276
§ 7. Dług i odpowiedzialność	277
§ 8. Realizacja odpowiedzialności	277
Rozdział II. Świadczenie	280
§ 1. Istota świadczenia	280
§ 2. Rodzaje świadczeń	281

§ 3. Świadczenie pieniężne	283
1. Zasada nominalizmu pieniężnego	283
2. Waloryzacja świadczeń pieniężnych	284
3. Zasada walutowości	286
§ 4. Odsetki	286
§ 5. Świadczenie odszkodowawcze	288
1. Źródła odpowiedzialności odszkodowawczej	288
2. Ustalenie wysokości odszkodowania	291
§ 6. Świadczenia w zobowiązaniach przemennych	295
§ 7. Upoważnienie przemienne	296
 Rozdział III. Wielość dłużników lub wierzycieli	298
§ 1. Uwaga wstępna	298
§ 2. Zobowiązania podzielne i niepodzielne	298
§ 3. Zobowiązania solidarne	300
1. Wprowadzenie	300
2. Solidarność dłużników	300
3. Solidarność wierzycieli	301
4. Źródła solidarności	302
5. Solidarność nieprawidłowa (<i>in solidum</i>)	302
 Rozdział IV. Umowy jako źródło zobowiązań	304
§ 1. Ogólna charakterystyka źródeł stosunku zobowiązaniowego	304
§ 2. Rodzaje umów	305
1. Uwaga wstępna	305
2. Umowy zobowiązujące i rozporządzające	305
3. Umowy jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące oraz wzajemne	305
4. Umowy konsensualne i realne	306
5. Umowy nazwane, nienazwane, mieszane	306
6. Umowy związane z obrotem gospodarczym	307
7. Umowy z udziałem konsumentów	308
§ 3. Zasada swobody umów	308
1. Istota swobody umów	308
2. Zakres swobody umów	309
3. Szersze pojmowanie zasady swobody umów	313
§ 4. Zawieranie umów	314
1. Uwaga wstępna	314
2. <i>Culpa in contrahendo</i>	315
3. Umowa przedwstępna	317
4. Ogólne warunki, wzory i regulaminy umów	319
§ 5. Umowy a osoba trzecia	321
1. Uwaga wstępna	321
2. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią	321
3. Umowa o zwolnienie dłużnika z obowiązku świadczenia	322
4. Umowa na rzecz osoby trzeciej	322
§ 6. Dodatkowe zastrzeżenia umowne	323
1. Uwaga wstępna	323
2. Zadatek	323
3. Umowne prawo odstąpienia od umowy	324
4. Odstępne	325
5. Kara umowna	325

Rozdział V. Bezpodstawne wzbogacenie	327
§ 1. Zasady generalne	327
§ 2. Nienależne świadczenie	329
§ 3. Niegodziwe świadczenie	329
§ 4. Świadczenia z gry i zakładu	330
§ 5. Zbieg roszczeń	330
Rozdział VI. Czyny niedozwolone	332
§ 1. Pojęcie czynu niedozwolonego	332
§ 2. Przesłanki odpowiedzialności	333
§ 3. Zasady odpowiedzialności	333
1. Uwagi wstępne	333
2. Zasada winy	334
3. Zasada ryzyka	334
4. Zasada słuszności	336
§ 4. Odpowiedzialność za własne czyny	336
1. Generalna formuła deliktu	336
2. Wina	336
3. Okoliczności wyłączające odpowiedzialność	338
4. Współsprawstwo, współodpowiedzialność	339
§ 5. Odpowiedzialność za cudze czyny	339
1. Odpowiedzialność za niepoczytalnych	339
2. Odpowiedzialność za osoby, którym powierzono wykonanie czynności	340
3. Odpowiedzialność za podwładnego	341
§ 6. Odpowiedzialność Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego za funkcyj- nariuszy	342
1. Uwagi wstępne	342
2. Podmiotowy zakres odpowiedzialności	342
2.1. Podmioty odpowiedzialne	342
2.1.1. Skarb Państwa	342
2.1.2. Jednostka samorządu terytorialnego	343
2.1.3. Solidarna odpowiedzialność Skarbu Państwa i jednostki samorządu tery- torialnego	344
2.2. Osoby, za które ponosi się odpowiedzialność	344
2.2.1. Funkcjonariusze państwowi	344
2.2.2. Funkcjonariusze samorządu terytorialnego	344
3. Przedmiotowy zakres odpowiedzialności	345
3.1. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu powierzonej czyn- ności	345
3.2. Odpowiedzialność za decyzje administracyjne	346
4. Odpowiedzialność na zasadzie słuszności	347
§ 7. Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy	347
1. Odpowiedzialność za zwierzęta	347
2. Odpowiedzialność za wyrzucenie, wylanie lub spadnięcie czegoś z pomieszczenia	347
3. Odpowiedzialność za zawalenie się budowli	348
§ 8. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z użyciem sił przyrody	348
1. Odpowiedzialność za ruch przedsiębiorstwa	348
2. Odpowiedzialność za ruch mechanicznych środków komunikacji	349
§ 9. Naprawienie szkody na osobie	350
§ 10. Zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę	351
§ 11. Przedawnienie roszczeń z tytułu czynów niedozwolonych	351

Rozdział VII. Wykonanie zobowiązań	353
§ 1. Generalna zasada należytego wykonania zobowiązań	353
§ 2. Osoby uczestniczące w wykonaniu zobowiązania	354
§ 3. Przedmiot wykonania	356
1. Jakość świadczenia	356
2. Wykonanie częściowe	356
3. Zmiana przedmiotu świadczenia	357
4. Zarachowanie świadczenia	357
§ 4. Miejsce wykonania zobowiązań	358
§ 5. Czas wykonania zobowiązań	359
§ 6. Wykonanie zobowiązań z umów wzajemnych	360
§ 7. Wpływ zmiany okoliczności na zobowiązania	361
Rozdział VIII. Odpowiedzialność z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania	363
§ 1. Uwagi wstępne	363
§ 2. Przesłanki odpowiedzialności kontraktowej	363
1. Generalna formuła odpowiedzialności	363
2. Okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność	364
§ 3. Niemożliwość świadczenia	367
§ 4. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	369
§ 5. Usunięcie wadliwości świadczenia	372
§ 6. Zwłoka wierzyciela	372
Rozdział IX. Wygaśnięcie zobowiązań	373
§ 1. Zasada ogólna	373
§ 2. Świadczenie w miejsce wypełnienia	373
§ 3. Odnowienie	374
§ 4. Potrącenie	375
§ 5. Złożenie do depozytu sądowego	376
§ 6. Zwolnienie z długu	377
§ 7. Rozwiązanie stosunku prawnego	378
§ 8. Inne przypadki wygaśnięcia zobowiązań	379
Rozdział X. Przejście praw i obowiązków wynikających z zobowiązań	380
§ 1. Uwagi wstępne	380
§ 2. Zmiana wierzyciela	381
§ 3. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela	383
§ 4. Zmiana dłużnika	384
§ 5. Przystąpienie do długu	386
Rozdział XI. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika	387
§ 1. Uwagi wstępne	387
§ 2. Roszczenia pauliańskie	388
 Część IV. Zobowiązania — część szczegółowa	 391
Rozdział I. Systematyka części szczegółowej księgi III kodeksu cywilnego	391
§ 1. Kryterium wyodrębnienia części szczegółowej zobowiązań	391
§ 2. Usystematyzowanie instytucji części szczegółowej zobowiązań	393
Rozdział II. Umowy przenoszące prawa	395
§ 1. Sprzedaż	395

1. Pojęcie i zasady ogólne	395
2. Rekojmia za wady	398
3. Gwarancja jakości	400
4. Szczególne rodzaje sprzedaży	401
4.1. Uwaga wstępna	401
4.2. Sprzedaż na raty	401
4.3. Sprzedaż z zastrzeżeniem własności rzeczy sprzedanej oraz sprzedaż na próbę	402
4.4. Sprzedaż z zastrzeżeniem prawa odkupu	403
4.5. Prawo pierwokupu	403
§ 2. Zamiana	404
§ 3. Darowizna	404
§ 4. Dostawa	406
§ 5. Kontraktacja	406
Rozdział III. Umowy dotyczące korzystania z rzeczy	407
§ 1. Najem	407
§ 2. Dzierżawa	411
§ 3. Użyczenie	411
§ 4. Leasing	412
Rozdział IV. Umowy dotyczące świadczenia usług oraz prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	413
§ 1. Zlecenie	413
§ 2. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	415
§ 3. Umowa o dzieło oraz umowa o roboty budowlane	416
§ 4. Przechowanie i odpowiedzialność utrzymujących hotele i podobne zakłady	420
§ 5. Umowa składu	420
§ 6. Umowa agencyjna	421
§ 7. Umowa komisji	421
§ 8. Umowa przewozu	421
§ 9. Umowa spedycji	422
Rozdział V. Umowy dotyczące stosunków kredytowych	423
§ 1. Pożyczka	423
§ 2. Umowa kredytowa	423
§ 3. Umowa rachunku bankowego	424
Rozdział VI. Stosunki gwarancyjne	425
§ 1. Poręczenie	425
§ 2. Gwarancja bankowa	425
Rozdział VII. Umowy alimentacyjne	427
§ 1. Renta	427
§ 2. Dożywocie	427
Rozdział VIII. Umowy losowe	429
§ 1. Umowa ubezpieczenia	429
§ 2. Gry i zakłady	429
Rozdział IX. Umowy współdziałania gospodarczego — wzmianka o spółkach	432
Rozdział X. Umowne usuwanie niepewności w zakresie istnienia i treści stosunków między stronami — ugoda	434
Rozdział XI. Przyrzeczenie publiczne	435

Rozdział XII. Przekaz i papiery wartościowe	436
§ 1. Przekaz	436
§ 2. Papiery wartościowe (ogólna wzmianka)	436
 Część V. Prawo spadkowe	 439
Rozdział I. Podstawowe pojęcia prawa spadkowego	439
§ 1. Prawo spadkowe	439
§ 2. Spadek	440
§ 3. Dziedziczenie	442
§ 4. Przestanki dziedziczenia	442
1. Uwaga wstępna	442
2. Powołanie do spadku	442
3. Kwalifikacje osobiste spadkobiercy	443
4. Wola przyjęcia spadku	444
§ 5. Otwarcie spadku	445
Rozdział II. Zasady dziedziczenia ustawowego	446
§ 1. Krąg spadkobierców ustawowych	446
§ 2. Dziedziczenie spadkobierców pierwszej grupy	446
§ 3. Dziedziczenie spadkobierców drugiej grupy	448
§ 4. Dziedziczenie Skarbu Państwa	449
§ 5. Zasady dziedziczenia gospodarstwa rolnego oraz wkładu w rolniczej spółdzielni produkcyjnej	449
Rozdział III. Zasady dziedziczenia testamentowego	452
§ 1. Testament	452
1. Pojęcie testamentu	452
2. Przestanki ważności testamentu	452
3. Formy testamentu	453
4. Świadkowie testamentu	453
5. Odwołanie testamentu	456
6. Wykładnia testamentu	456
§ 2. Rozrządzenia testamentowe	457
1. Uwaga wstępna	457
2. Powołanie spadkobiercy	457
3. Zapis (legat)	459
4. Polecenie	459
5. Wykonawca testamentu	460
Rozdział IV. Sytuacja prawna spadkobiercy	461
§ 1. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	461
1. Skutki prawne oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	461
2. Transmisja	463
3. Względna bezskuteczność odrzucenia spadku	464
§ 2. Stwierdzenie nabycia spadku	464
§ 3. Ochrona dziedziczenia	466
§ 4. Odpowiedzialność za długi spadkowe	467
Rozdział V. Zachowek	469
§ 1. Rezerwa a zachowek	469

§ 2. Osoby uprawnione do zachowku	469
§ 3. Osoby zobowiązane z tytułu zachowku	470
§ 4. Wysokość zachowku	471
§ 5. Wydziedziczenie	472
Rozdział VI. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku	473
§ 1. Wspólność majątku spadkowego	473
§ 2. Dział spadku	474
1. Uwagi wstępne	474
2. Tryb działu spadku	474
3. Umowny dział spadku	475
4. Sądowy dział spadku	475
5. Zaliczanie darowizn	477
Rozdział VII. Umowy dotyczące spadku	478
§ 1. Uwagi wstępne	478
§ 2. Zbycie spadku	478
Część VI. Prawo rodzinne	481
Rozdział I. Wiadomości wstępne	481
§ 1. Przedmiot prawa rodzinnego i jego systematyka	481
1. Normatywne ujęcie rodziny	481
2. Istota pokrewieństwa	482
3. Powinowactwo i jego prawnorodzinne znaczenie	482
4. Systematyka polskiego prawa rodzinnego	483
5. Próba określenia przedmiotu prawa rodzinnego	483
§ 2. Źródła polskiego prawa rodzinnego	484
Rozdział II. Małżeństwo	486
§ 1. Zawarcie małżeństwa	486
1. Systematyka przesłanek zawarcia małżeństwa	486
2. Przesłanki warunkujące skuteczne zawarcie małżeństwa	486
2.1. Uwagi ogólne	486
2.2. Płeć nupturientów	487
2.3. Jednoczesna obecność	488
2.4. Zgodność oświadczeń	489
2.5. Udział czynnika urzędowego	489
3. Zakazy zawarcia małżeństwa	491
4. Przesłanki formalnoporządkowe	493
§ 2. Treść prawna stosunku małżeństwa	494
1. Założenia ogólne	494
2. Niemajątkowe obowiązki i prawa małżonków	494
3. Majątkowe prawa i obowiązki niezależne od istniejącego między małżonkami ustroju	495
4. Relacje między małżonkami zależne od istniejącego między nimi ustroju majątkowego	496
4.1. Pojęcie małżeńskiego ustroju majątkowego i jego rodzaje	496
4.2. Ustrój wspólności ustawowej	497
4.2.1. Ogólna charakterystyka wspólności ustawowej	497
4.2.2. Zakres majątku odrębnego każdego z małżonków	498
4.2.3. Zarządzanie przez małżonków majątkiem dorobkowym	499

4.2.4. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania	50
4.2.5. Ustanie wspólności	50
4.3. Odrębności ustrojów umownych	50
§ 3. Ustanie i unieważnienie małżeństwa	50
1. Ogólnie o przyczynach ustania małżeństwa	50
2. Śmierć małżonków	50
3. Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód	50
3.1. Przestanki rozwodowe	50
3.2. Instrumenty ochrony integralności rodziny stosowane w toku postępowania rozwodowego	50
3.3. Orzeczenia incydentalne w toku postępowania rozwodowego	50
3.4. Treść wyroku wydanego w sprawie rozwodowej i dopuszczalność jego zmiany	50
3.5. Nazwisko małżonków po rozwodzie	50
4. Skutki unieważnienia małżeństwa	50
Rozdział III. Pokrewieństwo	51
§ 1. Wprowadzenie	51
§ 2. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa	51
§ 3. Ustalenie ojcostwa	51
1. Sposoby ustalenia ojcostwa w ogólności	51
2. Domniemanie małżeńskiego pochodzenia dziecka	51
3. Uznanie dziecka	51
4. Sądowe ustalenie ojcostwa	51
5. Uwaga końcowa	51
§ 4. Stosunki między rodzicami a dziećmi	51
1. Ogólna systematyka prawnorodzinnych relacji między rodzicami a dziećmi	51
2. Władza rodzicielska	51
2.1. Podmioty	51
2.1.1. Podmioty, którym władza rodzicielska przysługuje	51
2.1.2. Podmiot poddany władzy rodzicielskiej	51
2.1.3. Podmioty uczestniczące w wykonywaniu władzy rodzicielskiej	51
2.2. Treść prawna (atrybuty)	51
2.3. Wykonywanie	51
2.4. Formy ingerencji sądu	51
2.4.1. Założenia podstawowe	51
2.4.2. „Ograniczenia” władzy rodzicielskiej	51
2.4.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	51
2.4.4. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	51
3. Kontakty rodziców z dziećmi	51
4. Alimentowanie się dzieci i rodziców	51
§ 5. Alimentacja dalszych krewnych	51
1. Uprawnieni i zobowiązani — kolejność obowiązku	51
2. Przestanki alimentacji	51
3. Roszczenia matki dziecka związane z ciążą i porodem	51
4. Ochrona roszczeń i świadczeń alimentacyjnych	51
Rozdział IV. Przysposobienie	52
§ 1. Powstanie wężła adopcji	52
1. Wprowadzenie	52
2. Przestanki adopcji	52

2.1. Systematyka przesłanek adopcyjnych	526
2.2. Wymogi odnoszące się do adoptowanego dziecka	526
2.3. Przesłanki dotyczące przysposabiającego	527
2.4. Zgoda rodziców	527
2.5. Zgoda innych podmiotów	528
2.6. Rola sądu opiekuńczego	528
§ 2. Rodzaje przysposobienia	529
1. Konstatacja ogólna	529
2. Podmiotowe typy adopcji	529
3. Przedmiotowe rodzaje przysposobienia	530
3.1. Adopcja pełna zwykła	530
3.2. Przysposobienie całkowite	530
3.3. Adopcja niepełna	531
§ 3. Zniesienie stosunku przysposobienia	531
1. Rozwiązanie adopcji	531
2. Ponowne przysposobienie dziecka	532
Rozdział V. Opieka i kuratela	533
§ 1. Powstanie i funkcjonowanie opieki	533
1. Przypadki ustanowienia opieki	533
2. Tryb ustanowienia opieki	533
3. Prawna treść opieki	535
4. Sprawowanie opieki	535
5. Zwolnienie opiekuna	536
6. Przyczyny i skutki ustania opieki	537
§ 2. Kuratela	537
Część VII. Prawo własności intelektualnej	539
Rozdział I. Wprowadzenie	539
§ 1. Pojęcie własności intelektualnej	539
§ 2. Systematyka oraz źródła prawa własności intelektualnej	540
1. Uwagi ogólne	540
2. Uregulowania wewnętrzne	541
3. Międzynarodowa regulacja prawa własności intelektualnej	543
Rozdział II. Prawo autorskie	547
§ 1. Wprowadzenie	547
§ 2. Utwór	548
§ 3. Podmioty prawa autorskiego	549
§ 4. Treść prawa autorskiego	550
§ 5. Autorskie prawa osobiste oraz ich ochrona	551
§ 6. Autorskie prawa majątkowe	552
§ 7. Ustawowe ograniczenia praw autorskich	553
§ 8. Ochrona autorskich praw majątkowych	554
§ 9. Przejście i korzystanie z autorskich praw majątkowych	555
§ 10. Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnica źródeł informacji	558
§ 11. Prawa pokrewne	559
§ 12. Fundusz Promocji Twórczości, Komisja Prawa Autorskiego i organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi	560

Rozdział III. Prawo własności przemysłowej	563
§ 1. Prawo patentowe a prawo wynalazcze	563
§ 2. Urząd Patentowy RP	564
§ 3. Rzecznicy patentowi	566
§ 4. Wynalazek	567
§ 5. Wynalazek tajny	572
§ 6. Wzór użytkowy	573
§ 7. Projekt racjonalizatorski	573
§ 8. Wzór zdobniczy	574
§ 9. Znak towarowy	575
§ 10. Topografia układów scalonych	578
§ 11. Zwalczanie nieuczciwej konkurencji	579
Część VIII. Prawo handlowe	581
Rozdział I. Wiadomości ogólne	581
§ 1. Pojęcie prawa handlowego	581
§ 2. Źródła prawa handlowego	582
§ 3. Podstawowe pojęcia prawa handlowego	584
1. Przedsiębiorca	584
2. Kupiec	586
3. Przedsiębiorstwo	587
4. Firma	587
5. Prokura	589
6. Rejestr handlowy	590
Rozdział II. Spółki	593
§ 1. Pojęcie i podstawowe rodzaje	593
1. Pojęcie	593
2. Spółki osobowe i kapitałowe	593
2.1. Spółki osobowe	593
2.2. Spółki kapitałowe	594
3. Spółka cywilna i spółki handlowe	594
4. Spółka z udziałem podmiotów zagranicznych	594
§ 2. Spółka cywilna	596
1. Cel i powstanie	596
2. Charakter prawny spółki cywilnej	596
3. Wkłady wspólników	597
4. Majątek spółki	597
5. Udział w zyskach i stratach	598
6. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki	599
7. Prowadzenie spraw spółki i jej reprezentacja	600
8. Wystąpienie ze spółki i jej rozwiązanie	601
§ 3. Spółka jawna	602
1. Kwalifikacja prawna	602
2. Charakter prawny spółki jawnej	602
3. Powstanie spółki jawnej	603
4. Wkłady wspólników	604
5. Majątek spółki jawnej	604
6. Udział w zyskach i stratach	605

7. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki	606
8. Prowadzenie spraw spółki i jej reprezentacja	607
9. Rozwiązanie spółki	608
§ 4. Spółka komandytowa	609
1. Kwalifikacja prawna	609
2. Powstanie spółki	609
3. Wkłady wspólników	610
4. Majątek spółki	610
5. Udział w zyskach i stratach	610
6. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki	610
7. Prowadzenie spraw spółki i jej reprezentacja	611
8. Rozwiązanie spółki	612
§ 5. Spółka cicha	612
§ 6. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	613
1. Ogólna charakterystyka	613
1.1. Charakter prawny i odpowiedzialność za zobowiązania	613
1.2. Jednoosobowa spółka z o.o.	614
2. Powstanie spółki	615
3. Wkłady wspólników	615
4. Kapitał zakładowy i udziały	616
4.1. Pojęcie kapitału zakładowego i jego wysokość	616
4.2. Pojęcie udziału wspólnika	616
4.3. Zbywalność udziałów	617
4.4. Podwyższenie kapitału zakładowego	617
4.5. Obniżenie kapitału zakładowego	618
5. Organy spółki	618
5.1. Uwagi ogólne	618
5.2. Zgromadzenie wspólników	619
5.3. Zarząd	621
5.4. Rada nadzorcza	622
5.5. Komisja rewizyjna	623
6. Rozwiązanie spółki i wyłączenie wspólnika	623
§ 7. Spółka akcyjna	624
1. Ogólna charakterystyka	624
2. Charakter prawny i odpowiedzialność za zobowiązania	625
3. Powstanie spółki	625
3.1. Uwagi ogólne	625
3.2. Jednoosobowa spółka akcyjna	625
3.3. Założenie spółki w systemie łącznym	626
3.4. Założenie spółki w systemie sukcesywnym	626
4. Wkłady wspólników	627
5. Kapitał akcyjny	628
5.1. Pojęcie i wysokość	628
5.2. Podwyższenie kapitału akcyjnego	628
5.3. Obniżenie kapitału akcyjnego	629
6. Inne kapitały spółki	630
7. Akcje i ich rodzaje	630
7.1. Pojęcie akcji	630
7.2. Rodzaje akcji	631
7.3. Zbywanie akcji	632

8. Organy spółki	633
8.1. Uwagi ogólne	633
8.2. Walne zgromadzenie	633
8.3. Zarząd	635
8.4 Organy nadzoru	636
9. Rozwiązanie spółki	637
10. Przekształcenie spółki akcyjnej w spółkę z o.o.	638
Rozdział III. Inne ważniejsze rodzaje przedsiębiorców	639
§ 1. Przedsiębiorstwa państwowe	639
1. Pojęcie przedsiębiorstwa państwowego i jego rodzaje	639
2. Tworzenie przedsiębiorstw państwowych	639
3. Majątek przedsiębiorstwa państwowego	640
4. Organy przedsiębiorstwa państwowego	640
5. Nadzór nad przedsiębiorstwem	641
§ 2. Banki	641
1. Rodzaje banków	641
2. Narodowy Bank Polski	642
3. Banki komercyjne	642
3.1. Pojęcie	642
3.2. Czynności bankowe	642
3.3. Pozostałe czynności banków	643
4. Banki hipoteczne	643
5. Rodzaje banków ze względu na formę prawną i rodzaj reprezentowanego mienia	644
6. Bankowe grupy kapitałowe	644
§ 3. Spółdzielnie	645
1. Pojęcie spółdzielni i jej rodzaje	645
2. Tworzenie spółdzielni	645
3. Majątek spółdzielni	646
4. Organy spółdzielni	646
§ 4. Zakłady ubezpieczeń	647
1. Uwagi ogólne	647
2. Zakłady ubezpieczeń w formie spółki akcyjnej	647
3. Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	648
4. Nadzór nad zakładami ubezpieczeń	648
§ 5. Fundacje	649
1. Działalność gospodarcza fundacji	649
2. Tworzenie fundacji	649
3. Nadzór nad fundacjami	649
Rozdział IV. Ustanie bytu prawnego przedsiębiorców	651
§ 1. Postępowanie likwidacyjne	651
§ 2. Postępowanie upadłościowe	652
1. Uwagi ogólne	652
2. Przesłanki ogłoszenia upadłości	652
2.1. Niewypłacalność	652
2.2. Nadmierne zadłużenie	652
3. Podmioty uprawnione i zobowiązane do zgłoszenia wniosku o ogłoszeniu upadłości	653
4. Ogłoszenie upadłości i jej skutki	653
5. Układ upadłego z wierzycielami	654

§ 3. Postępowanie układowe	655
1. Ogólna charakterystyka	655
2. Otwarcie postępowania układowego i jego skutki	655
3. Przebieg postępowania układowego	656
Rozdział V. Papiery wartościowe	657
§ 1. Wiadomości ogólne	657
1. Pojęcie papierów wartościowych	657
2. Umarzanie papierów wartościowych	658
3. Rodzaje papierów wartościowych	658
3.1. Papiery wartościowe imienne, na zlecenie i na okaziciela	658
3.2. Papiery wartościowe opiewające na wierzytelności i na inne prawa	660
4. Papiery wartościowe w formie zdematerializowanej	660
§ 2. Weksle	661
1. Ogólna charakterystyka	661
2. Rodzaje weksli	661
3. Weksle <i>in blanco</i>	662
4. Przenoszenie praw z weksła	662
5. Dłużnicy wekslowi	663
6. Wykorzystanie weksła i dochodzenie praw z weksła	664
6.1. Wykorzystanie weksła	664
6.2. Dochodzenie praw z weksła	664
§ 3. Czeki	665
1. Ogólna charakterystyka	665
2. Dłużnicy czekowi i dochodzenie zapłaty z czeku	666
3. Pozostałe istotne różnice między czekami a weksłami	667
4. Rodzaje czeków przewidziane w prawie czekowym	667
§ 4. Obligacje	667
§ 5. Listy zastawne	669